

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՀՈՂԺՈՂԿՈՄՍՏ
ԱՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՃԻՇՏ ՎՈՌՈԳՈՒՄ ԿՈԼՏՆՏԵՍԱՅԻՆ ԴԱՇՏԵՐԻՆ

631
2-25

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՂԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1937

09 SEP 2013

04 AUG 2010

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՀՈԴՈՂԿՈՄՍՏ
ՋՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

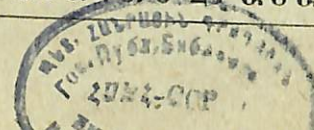
631 *uy*
2-25

1010
42686

ՃԻՇՏ ՎՈՌՈԳՈՒՄ
ԿՈՒՏՆՏԵՍԱՅԻՆ ԴԱՇՏԵՐԻՆ

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ

1937

НАРКОМЗЕМ АРМЯНСК. ССР

Правильное орошение
колхозным полям

ՃԻՇՏ ՎՈՌՈԳՈՒՄ
ԿՈՒՏՆՏԵՍԱՅԻՆ ԴԱՇՏԵՐԻՆ

Ամեն մի կոլտնտեսական գիտե, վոր բույսը լավ
աճում ու լավ բերք է տալիս այն ժամանակ, յե-
թե ագրոտեխնիկական ձեռնարկումների հետ միասին
բավականաչափ ջուր ունի:

Բույսն այդ ջուրը վերցնում է հողից:

Ջուրը հողի մեջ է ընկնում անձրևի ու ձյունի
ձևով:

Մեզ մոտ շատ շրջաններում անձրև ու ձյուն
շատ քիչ է լինում, ուստի և հողում ջրի պակասու-
թյուն է առաջ գալիս:

Վորպեսզի բույսն աճի, հարկավոր է լրացնել
ջրի այդ պակասը:

Ջրելը, կամ ինչպես ասում են՝ վոռոգումն է
լրացնում այդ պակասը:

Ջրելու համար ջուր են վերցնում գլխավորա-
պես գետերից: Ջուրը գետից դուրս են բերում սո-
վորաբար ջրանցքներով:

Հողում ջրի առանձնապես մեծ պակասություն
լինում է ամառը, յերբ այնպիսի բույսեր, ինչպես
բամբակենին և, ամենից ավելի ջրի կարիք ունեն
Ամառը մեր, գետերը շատ քիչ ջուր են ունենում,
ուստի այնպես է դուրս գալիս, վոր մենք ավելի
շատ հող ունենք, քան թե այն վոռոգելու համար
մեր ջուրը կարող է բավականացնել:

Սորհրդային իշխանությունը միջոցներ է ձեռք առնում ավելացնելու ջրարբի հողերի տարածությունը, ուստի և կառուցվում են նոր, մեծ ջրանցքներ, վերակառուցվում են հները, վորպեսզի կոլտնտեսային և խորհրտնտեսային դաշտերին ճիշտ և եժան վոռուգում տան:

Ջրոգտագործողներից պահանջվում է, վորպեսզի վոռուգման ժամանակ ջրի ամենախիստ խնայողություն անեն: Վոռուգման համար ջուրը վորքան խնայողաբար ծախսվի, այնքան ավելի շատ ջրարբի հող կունենանք բամբակենու և այլ կուլտուրաների տակ:

Ջրի խնայողությունը մանավանդ հարկավոր է բամբակենին վոռուգելիս, վորովհետեւ դա կատարվում է ամառը, յերբ, ինչպես արդեն տավեց, մեր գետերում ջուր քիչ է լինում:

Ջուրը գետից դաշտերն է բերվում ջրանցքներով: Այն ջրանցքը, վորն անմիջականորեն գետից է ջուր վերցնում, կոչվում է մայր ջրանցք կամ, ինչպես ասում են՝ մագիստրալ (գլխավոր) ջրանցք: Նրանից սկիզբ են առնում ավելի մանր ջրանցքներ, վորոնք ջուրը բաշխում են վոռուգվող դաշտի զանազան մասերի մեջ և կոչվում են բաշխիչներ (կամ բաժանաբարներ): Բաշխիչներից ջուր են վերցնում եւ ավելի մանր ջրանցքներ, վորոնք ջուրը տանում են վոռուգվող հողամասերը և կոչվում են վոռուգիչներ (կամ ջրման առուներ): Այս բոլոր ջրանցքները միասին կազմում են մի սխտեմ, վոր կոչվում է վոռուգման ցանց կամ վոռուգման սխտեմ: Դաշտերին ճշտվ և ժամանակին ջուր տալը կախված է բոլոր ջրանցքների, այսինքն՝ վոռուգման ցանցի կանոնավոր աշխատանքից:

Իսկ ինչո՞ւմ է կայանում ցանցի կանոնավոր աշխատանքը:

Նախ՝ վոռուգման ցանցը (ջրանցքները) պետք է այնպիսի դիրք ունենա, վոր կարելի լինի ջուրը վորքան կարելի յե կարճ ուղիով հասցնել ջրվող հողամասը:

Ջուրը ջրանցքներով վորքան կարճ տարածություն անցնի մինչև ջրվող հողամասը, այնքան քիչ ջուր կկորչի հողի մեջ ծծվելով, գոլորշիանալով և ապարդյան դուրս հոսելով (թափումով):

Յերկրորդ՝ մայր ջրանցքից ջուրը դաշտերին պետք է բաշխել քիչ թվով խոշոր բաշխիչ-ջրանցքների միջոցով: Մինչև գյուղատնտեսության կոլեկտիվացումը մենատնտեսների ցանքերը ցրված էյին ամբողջ դաշտում իբրև մանր հողամասեր: Այդ փոքրիկ հողամասերը ջրելու համար ջուրը փոքր առուներով հեռու տեղ էյին տանում:

Հիմա կոլտնտեսականների ցանքերը միացված, մի քանի խոշոր հողամասեր են դարձված և ամեն մեկում ցանվում է առհասարակ մի վորևե կուլտուրա (բույս), որինակ՝ բամբակենի, կամ առվույտ, կամ բանջարեղեն: Դա շատ ավելի լավ է, վորովհետև ջուրը մայր (գլխավոր) ջրանցքից մի քանի խոշոր բաշխիչ-ջրանցքներով կարելի յե տանել կոլտնտեսային մեծ հողամասերը: Իսկ բազմաթիվ փոքր առուներում միշտ ավելի ջուր է կորչում, քան թե խոշոր ջրանցքում:

Սոշոր հողամասերում կոլտնտեսային ցանքերի բաշխումը մեծ նշանակութուն ունի այն պատճառով ես, վոր տրակտորների համար ավելի հեշտ ու

ձեռնառու յե աշխատել մեծ հողամասում, քան թե մենատնտեսի մանր հողամասերում:

Փոքրիկ, կարճ հողամասերում տրակտորն անողուտ կերպով շատ ժամանակ է կորցնում շուտ-շուտ հետ դառնալու և մի հողամասից մյուսը գնալու վրա: Տրակտորը հեշտացնում ու արագացնում է կոլտնտեսականի դաշտային աշխատանքները և թույլ է տալիս բամբակի ցանքերն ավելացնել անհատ տնտեսության մեջ չտեսնված չափերով և զբաղվել բամբակի նորանոր տոններ և տալիս կառուցվող սոցիալիզմի յերկրին:

Ուրեմն կոլտնտեսային դաշտերում կանոնավոր վոռոգիչ ցանցի կառուցումը հնարավորութուն է տալիս նախ խնայողաբար գործածել ջուրը, յերկրորդ՝ շահավետ կերպով գործադրել տրակտորը, վորը հեշտացնում ու արագացնում է կոլտնտեսականի աշխատանքը:

Նախկին վոռոգիչ ցանցն սպասարկելիս է յեղեր անհատ տնտեսության կարիքները: Խոշոր կոլեկտիվ տնտեսության համար վոռոգիչ ցանցն ուրիշ տեսակ պիտի լինի: Ինչպես տեսանք, մայր ջրանցքից ջուրը մեծ կոլտնտեսային հողամասերը պետք է տանել խոշոր բաշխիչ-ջրանցքներով, այդտեղից էլ արդեն փոքր, կարճ առուներով հասցնել ջրվող տարածութունը: Ուստի այժմ բոլոր նախկին յեղած վոռոգիչ սխեմաները վերակառուցված ու վերակառուցվում են կոլեկտիվ տնտեսությունների կարիքների համաձայն:

Խորհրդային իշխանությունը ամայի հողերի վոռոգման հետ միասին մեծ աշխատանք է կատարում նաև կոլեկտիվ տնտեսությունների կարիքների համար նախկին վոռոգիչ ցանցը վերակառուցելու վրա:

Այս բոլորն արվում է նախ և առաջ նրա համար, վորպեսզի թանգազին վոռոգիչ ջուրը պահպանվի նոր հողամասեր ջրելու համար, վորը պետությանը կտա բամբակի նորանոր տոններ և բանվորներին ու գյուղացիներին՝ մանուֆակտուրա (կտորեղեն) և, յերկրորդ՝ նրա համար, վոր վերակառուցվող նախկին վոռոգիչ սխեմանում նոր ջրարբի հողեր ստացվեն. վերակառուցման ղեպքում մանր ջրանցքների մեծ քանակութուն հողով լցնում են և քիչ քանակությամբ խոշոր ջրանցքներ կառուցում. դրանից թե հողն է ավելանում և թե նոր ջրովի հողի համար ջրի մեծ խնայողութուն է ստացվում:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսական, պարտավոր է կոլտնտեսության բարիքի համար, պետության բարիքի համար, իր անձնական բարիքի համար բոլոր ուժերով ոգնել, վոր նախկին վոռոգիչ ցանցը վորքան կարելի յե շուտով վերակառուցվի:

Ելի ինչ է հարկավոր ջրանցքների կանոնավոր աշխատանքի համար, վորպեսզի պահպանենք ջրի անոգուտ կորուստը և ջուրը պահենք նոր հողեր ջրելու համար:

Պետք է պահպանել ջրանցքները և նրանց վրայի կառուցվածքները (շյուղ-ջրաժանները, կամուրջները և այլն) կարգին դրության մեջ: Գարնանը ջրելուց առաջ պետք է ստուգել ամբողջ վոռոգիչ ցանցը ծայրից ծայր և կատարել հետևյալ աշխատանքները:

1) Շտկել ջրանցքի ակունքային մասը, այսինքն՝ այն մասը, վորտեղով ջրանցքը գետից ջուր է վերցնում: Հարկավոր է միտը պահել, վոր ջրանցքի ակունքային մասի լավ դրությունն ռապահովում է դաշտերին հարկավոր քանակով ջուր տալը:

2) Բոլոր ջրանցքները մաքրել մոլախոտերից, ճյուղերից, քարերից, տղմի ջրաբերուկներից, այսինքն՝ այն բոլորից, ինչը վոր արգելում է դանդաղեցնում է ջրանցքների միջով ջրի անցնելը:

3) Վոռոգման ցանցում շտկել մի ջրանցքից մյուսը տանող ջրթողները—ջրարգելակները (շլուղները), խողովակները, այլև կամուրջները, այսինքն՝ ցանցի վրայի բոլոր կառուցվածքները: Վոչ-սարքին կառուցվածքներով շատ ջուր է դուրս թափվում՝ անոգուտ կերպով կորչում:

4) Զրվող հողամասերից և բարձրադիր ջրանցքներից ավելորդ ջուրը հեռացնելու համար անհրաժեշտ է հատուկ ջրահեռաց առուներ անցկացնել: Այն ժամանակ ջրվող դաշտից հեռացնելիք ջուրը չէ վողոդի ճանապարհներն ու հարևան հողամասերը, այսինքն՝ փնաս չի հասցնի, այլ, ընդակառակը, կարելի է կլինի ոգտագործել ցածրադիր հողամասերը ջրելու համար:

5) Զի կարելի թույլ տալ, վոր անասունները լողանան և արածեն ջրանցքներում, չի կարելի սայլեր անցկացնել ջրանցքներով, դրանից փչանում են ջրանցքների շեպերը (լանջերը), ճեղքվածքներ (պատրուկվածքներ) են առաջանում և ջուրն անոգուտ, նույնիսկ փնաս հասցնելով թափվում է մոտիկ դաշտերն ու ճանապարհները: Անասուններին ջուր տալու և ջրանցքներով անց կենալու համար պետք է ոգտորվել՝ դրա համար հատկապես վորոշված տեղերից:

6) Զրանցքի թմբերը չի կարելի փորել վոռոգվող դաշտը ջուր տանելու համար: Ամեն մի փորվածքից միշտ զուր տեղը ջուր է հոսում, փորվածքը հաճախ թմբերի քանդվելու պատճառ է դառնում:

Զրանցքից ջուրը պետք է դուրս տանել միայն ջր-ջանային ջրտնտեսության նշանակած տեղերով:

Վոռոգիչ ցանցի ղնուկթյունը, ջրանցքների և կառուցվածքների վերանորոգումը պետք է կատարել անպայման շրջրտնտեսության ղեկավարութամբ ու ցուցումներով:

Ամեն մի կոլտնտեսական պետք է հիշի, վոր վոչ սարքին վոռոգիչ ցանցը բամբակի նոր տարածություններ ջրելու հնարավորության կորուստ է, վոճիր է կառուցվող սոցիալիզմի յերկրի առաջ:

Կանոնավոր վոռոգիչ ցանցը, նրա սարքին պահելը ջրի ամենապակաս կորուստներ է տալիս հողի մեջ ծծվելուց, գոլորշիանալուց և անոգուտ կերպով դուրս թափվելուց:

Կանոնավոր ցանց ունենալով՝ հարկավոր է մայեվ կարողանալ կանոնավոր կերպով ոգսժել ջրից:

Վոռոգման ջուրը պետք է ճիշտ, պլանի համաձայն բաժանվի առանձին հողամասերի միջև, այսինքն՝ պետք է ջրից ոգտվել պլանային կարգով, պետք է պլանային ջրոգտագործում կիրառել:

Ովքեր և ինչպես են կիրառում կանոնավոր ջրոգտագործումը:

Զրանցքների վրա հակելու և ջուրը բաշխելու համար շրջրտնտեսությունը նշանակում է տեխնիկներ և ջրբաշխներ (շուվարներ): Զրոգտագործողները—տեղական ազգաբնակչությունը—դրանց ոգնելու համար իրենց միջին ընտրում են տեղական շուվարներ: Տեխնիկներն ու շուվարներն ամեն բանում յենթարկվում են շրջրտնտեսությանը և կոչվում են ջրային աղմի-նխտրացիա: Շրջրտնտեսությունն ամեն տարի ջրի

ոգտագործման պլան ե կազմում յուրաքանչյուր փոռոգիչ սխառեմի համար:

Պլանը սահմանում ե ջրումների ժամկետներն ու նորմերը, այսինքն՝ թե յերբ, քանի ժամով կամ օրով ե ինչ քանակով պետք ե բաց թողնել ջուրը յուրաքանչյուր հողամասի համար: Ամեն մի ջրման ժամկետներն ու նորմերը վորոշում ե մեքենատրակ-տորային կայանը (ՄՏԿ) կոլտնտեսականների հետ միասին. քննում են շրջգործկոմները ե հաստատում ե Հոգժողկոմատը:

Կուլտուրաները ջրելու այդ նորմերից ու ժամ-կետներից ջրային ագմինիստրացիան ոգտվում ե իր շրջանի համար ջրոգտագործման, այսինքն՝ ջրաբաշխ-ման պլանը կազմելիս:

Պլանը սահմանում ե ջրից ոգտվելու հերթերի խիստ ցուցակ: Բոլոր ջրոգտագործողներին միաժա-մանակ ջուրը չի բավականացնում, ուստի անհրա-ժեշտ ե հերթ պահպանել: Յեթե վորեւե մեկը խան-գարում ե հերթը, ջուր ե վերցնում վոչ իր համար նշանակված ժամկետին, նա վնաս ե հասցնում թե իրեն, թե իր դրացիներին, վորովհետե ջրոգտագործ-ման պլանը կազմելիս ջրի այնպիսի բաշխում ե սահ-մանվում, վորպեսզի վորքան կարելի յե խնայողաբար գործածվի ջուրը բոլոր ցանքերի վրա:

Վորոգման ջուրը խնայողաբար կլինենք գոր-ծածած, յեթե պակսեցնենք ջրի մայր ջրանցքից մինչե ջրվող դաշտը հասնելու ժամանակը: Հերթը խան-գարելու հետեանքն այն ե լինում, վոր ջուրը նույն առվով հոսում ե ավելորդ անգամ ե այդպիսով ավե-լանում ե նրա անոգուտ կորուստը:

Ջրի ոգտագործման պլանը պետք ե կազմել վաղ

դարնանից, մինչե ջրումների սկիզբը ե հասցնել ամեն-մի կոլտնտեսականի: Յուրաքանչյուր ջրոգտագործող—կոլտնտեսական, թե մենատնտես—պետք ե գիտե-նա, թե յերբ, վորքան ժամանակով ե ինչ քանակով ջուր ե ստանալու իր փոռոգման հողամասերի համար: Յեթե պլանը ճիշտ ե կազմված ե ժամանակին հա-ղորդվել ե ջրոգտագործողներին, այն ժամանակ ամեն-մեկը կարող ե վստահ լինել, վոր ջուրն իր դաշտը կգա պլանով վորոշված ժամանակին:

Ամեն մի կոլտնտեսական յեվ մենասնես պար-սավոր ե խիստ առաջնորդվել պլանով, հերթը չխան-գարել յեվ հետեվել, վոր մյուս ջրոգտալործողները նույնպես կասարեն պլանը:

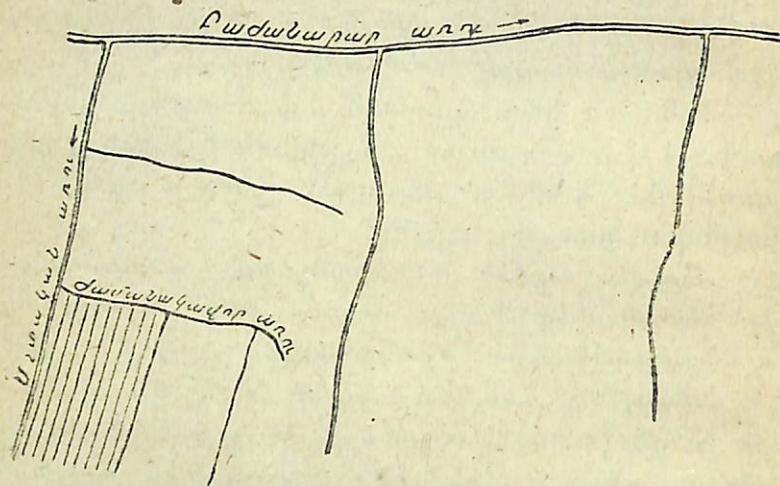
Այդպես ուրեմն յուրաքանչյուր կոլտնտեսական իր հողամասերը ջրելու համար ջուր ե ստանում պլանով սահմանված ժամանակով:

Վորպեսզի հասցնեն պլանի համաձայն ցանքե-րի ջրելը, կոլտնտեսականները պետք ե խմանան, թե ինչպես պետք ե ջրել մեծ հողամասերը, այսինքն՝ ինչպես դասավորել ջրողներին:

Վերե առացինք, թե կոլտնտեսությունների դաշ-տերն այժմ խոշորացված են, ցանքերը կառարվում են պլանի համաձայն, առանձին խոշոր հողամասերի վրա, վորոնք ջրվում են մշտական փոռոգման ջրանցք-ներից: Այդ ջրանցքներից ամեն տարի դուրս են բերում ժամանակավոր ջրման առուններ, վորտեղից արդեն ջրում են դաշտերը: Այդպիսի խոշորացված հողամասերն ընդունված ե անվանել քարտեր: Դրանց մեծությունը զանազան ե լինում—3, 5, 8 ե ավելի հեկտար: Դաշտի այն մասը, վոր ջրվում ե մեկ ժա-մանակավոր առվից, ընդունված ե անվանել ջրման

տարածութիւն: Նայած հողամասի մեծութեանը, բաց թողած ջրի քանակին, ջրման տարածութիւնները գանազան մեծութիւն են ունենում—կես հեկտարից մինչև մեկ հեկտար:

Ստորև բերում ենք առուների սովորական դիրքի գծագրութիւնը:

Բաշխիչ ջրանցքը մայր ջրանցքից ջուրը բերում է դեպի հողամասերը: Բաշխիչ ջրանցքից ջուր են վերցնում մշտական վոռոգիչները:

Խոշոր հողամասը պետք է ջրել վորջան կարելի չէ կարճ ժամանակամիջոցում—մեկ-յերկու օրում, վորովհետև ջրումից մի քանի (2—4) օր հետո տրակտորը պետք է մշակի միանգամից ամբողջ հողամասը բամբակի համար: Յեթե հողամասը ջրվելու լինի մի քանի օրվա ընթացքում, ապա տրակտորով մշակելը կարելի չէ սկսել այն ժամանակ միայն, յերբ վերջին օրը ջրված մասը բավականաչափ չորացած լինի. բայց այդ ժամանակ առաջին օրերում ջրած մասը

չափից ավելի չորացած կլինի, հանգամանք, վորը բացասական կազդի բերքատվութեան վրա: Տրակտորով հողամասը մաս-մաս մշակել նույնպես չի կարելի, վորովհետև տրակտորը պետք է իր պտուկտներն անի հողամասի վերևում ու ներքևում, վոր հնարավոր է միայն այն դեպքում, յեթե հողամասը ջրված է ամբողջ յերկարութեամբ:

Ուրեմն խոշոր հողամասը (քարտը) ցանկալի չէ վոր ջրվի մեկ-յերկու օրում: Ուստի բոլոր ժամանակավոր ջրման առուների մեջ միևնույն ժամանակ պետք է այնքան ջուր բաց թողնել, վորքան հարկավոր է մի ջրողի (մոտավորապես մեկ բաշ): Վոռոգիչը պետք է այնքան բաշ ջուր բաց թողնի, վորպեսզի մի քանի ջրման առուներ միաժամանակ ջուր ստանան: Բաշխիչը պետք է այնքան ջուր տա, վոր մի քանի վոռոգիչներ կարողանան աշխատել միաժամանակ:

Ամեն մի գործող ջրման առվի վրա բերգադիրը պետք է մի ջրող դնի: Նշանակում է հողամասի վրա այնքան ջրող պետք է դնել, վորքան գործող ջրման առու կա նրա վրա (2—4): Ջրումը շարունակվում է գիշեր-ցերեկ, ուստի պետք է աշխատի ջրողների յերկու-յերեք հերթափոխութիւն, յուրաքանչյուր հերթափոխութիւն 12-ական կամ 8-ական ժամ:

Բերգադիրը պետք է ջուրը հավասարաչափ (մեկական բաշ) բաժանի ջրողների մեջ: Նա յե հետեւում ամբողջ հողամասի կանոնավոր կերպով ջրվելուն, նա յե պատասխանատու լավ ջրվելու համար:

Ջրելը պետք սկսել վոռոգիչ առվից ամենից հեռու գտնվող հողամասից (վերջից), վորը կանվանենք 1-ին հերթ. ապա պետք է ջրել 2-րդ հերթը վերջից, 3-րդ հերթը և այլն:

Ջրողը պարտավոր է ջուրը հավասարաչափ բաշխել յուրաքանչյուր ջրման տարածութեան ամբողջ լայնութեամբ: Ջրումը վերջից պետք է սկսել այն պատճառով, վոր յեթե սկսվելու լինի վոռոգիչ առ-վի ամենամոտ մասից, այն ժամանակ հետևյալ մասերը ջրելու համար հարկավոր կլինի ջրված հերթի ջուրը կտրել արդեն թաց հողով (ցեխով), ուստի և առկից ջուրը կարող է միշտ ծորել («պրծնել»)՝ փա-կած տեղը պատռելով:

Յուրաքանչյուր ջրվող տարածութեան ծայրում վորոշ քանակութեամբ միշտ ջուր կհավաքվի. այդ ավելորդ ջուրը կանվանենք հեռացվելիք ջուր: Վոր-պեսզի այդ հեռացվելիք ջուրը կանգ չառնի և զուր չկորչի, պետք է այն բաց թողնել հետևյալ ջրման առուն, վորտեղով նա կգնա հետևյալ տարածութիւնը ջրելու համար: Հեռացվելիք ջուրը բաց թողնելուն և յերկրորդ անգամ ոգտագործելուն պարտավոր են խիստ հետևել թե՛ բրիգադիրը, թե՛ ջրողը:

Պետք է ամեն մի միջոց ձեռք առնել, վոր հե-ռացվելիք ջուր վորքան կարելի յե քիչ գոյանա:

Մեծ հողամասեր (քարտեր) ջրելուց վոչ մի կա-թիլ ջուր զուր տեղը չպիտի կորչի (մի քիչ հեռաց-վելիք ջուր կարող է լինել միայն վերջին ջրման տարածութեան մեջ՝ հողամասի ծայրում): Առաջնե-րում փոքրիկ հողամասերը ջրելիս հեռացվելիք ջուրը վողոգում եր ճանապարհներն ու հարեան հողամասերը, այսինքն՝ վոչ միայն զուր կորչում եր, այլև մեծ վնաս եր հասցնում:

Բրիգադիրը և ջրողը չպիտի մոռանան, վոր ամ-բողջ հողամասը (քարտը) պետք է ջրել ըստ հնարա-վորին մեկ-յերկու օրում, վորպեսզի տրակտորը կա-

ջողանա հերկել ամբողջը միաժամանակ: Հողամասը մաս-մաս ջրելը թույլատրելի յե միայն իբրև բացա-ռութիւն:

Բրիգադիրը և ջրողը պետք է խիստ հետևեն, վոր վերին տարածութիւնից հեռացվող ջուրն ոգ-տագործվի ներքևի տարածութիւնը ջրելու վրա: Դա պայքար է թանգագին վոռոգման ջրի վնասակար կո-րուստների դեմ:

Բրիգադիրը պարտավոր է ջրողների հերթափո-խութեաններ դնել ջրման վրա, ջուրը հավասարա-չափ բաժանել նրանց մեջ և ղեկավարել ամբողջ հո-ղամասի ջրումը: Նա պատասխանատու յե ամբողջ հողամասի ջրման համար: Ջրող կոլտնտեսականը պարտավոր է իր ստացած ջուրը հավասարապես բաժանել ջրման տարածութեան ամբողջ լայնութեան վրա: Նա պետք է հիշի, վոր միայն այդ պայմանով միատեսակ լավ բերք կստանա ամբողջ վոռոգվող դաշտից:

Խնայել պէտք է ջուրը համաչափ բաշխել ջր-ման տարածութեան վրա:

Բամբակենու ջրման հիմնական յեղանակներն են՝ ջրում՝ ակոսներով, ջրում՝ մարգերով և ջրում՝ լճացմամբ: Ամեն մեկը համառոտ նկարագրենք:

ՋՐՈՒՄ՝ Ա.ԿՈՍՆԵՐՈՎ

Ներկայումս ցանելու համար գործադրվում է շարքացան մեքենա, վորը սերմերը շաղ ե տալիս կանոնավոր շարքերով, իրարից հավասար հեռավորու-թեամբ: Ջրումներից առաջ բամբակենու շարքերի արանքում կուլտիվատորով փորվում են ակոսներ, ուր ջրելու ժամանակ բաց են թողնում ջուրը: Ջր-

ման այդ յեղանակը կոչվում է ջրում՝ ակոսներով, իսկ ակոսները կոչվում են ջրման ակոսներ (գծ. 1):

Գծադիր 1

Ջուրն ակոսներին հողի մեջ է ծծվում վոչ միայն վերից վար, այլև դեպի ակոսների կողերը: Յեթե ճիշտ կիրառվի ակոսներով ջրումը, կստացվի միատեսակ (համաչափ) խոնավացում ամբողջ ջրման տարածության մեջ:

Համաչափ խոնավացում նշանակում է թե ամեն մի առանձին բույս ջրի միատեսակ և բավականաչափ քանակություն է ստանում: Լավ է ջրման այն յեղանակը միայն, վորը հավասարաչափ խոնավացումն է տալիս:

Ջրման ակոսային յեղանակ գործադրելիս, ինչպես տեսանք, ջուրը հոսում է միայն ակոսները, առանց մնացած դաշտը վողողելու: Բույսերի շարքերին

մոտիկ հողի մակերևույթը ջրով չի վողողվում: Իսկ դա շատ մեծ նշանակություն ունի:

Նախ այն պատճառով, վոր բույսերի շարքերի մոտ գտնվող հողի ջրով չողողված մակերևույթը փխրուն է մնում:

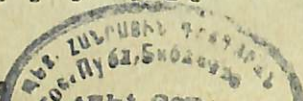
Յերկրորդ՝ հողի մեջ ծծվող ջուրը կարող է գոլորշիանալ միայն ջրման ակոսների մակերևույթից. հողի մնացած չողողված ամբողջ փխրուն մակերևույթը հողի ստորին խոնավ շերտերից ջրի գոլորշիացման առաջն առնում է:

Յերրորդ՝ ջրելուց հետո հարկավոր չէ փխրունացնել ամբողջ դաշտը, այլ միայն բույսերի շարքերի արանքի միջին շերտը: Բույսերի շարքի հողի շերտը փխրունացնելու կարիք չկա, վորովհետև այդ շերտը փխրուն դրության մեջ է մնում:

Այդպիսի փխրունացումը հեշտությամբ է կատարվում կուլտիվատորով (տրակտորային կամ ձիով) առանց բույսին վնասելու, այսինքն՝ ջրման ակոսային յեղանակը թույլ է տալիս կիրառել դաշտերի մեքենայացված մշակում՝ կուլտեսակային ձեռքի ծանր աշխատանքից ազատելով:

Ակոսային ջրման դեպքում վողողման ջուր ավելի քիչ է պահանջվում, քան ջրման այլ յեղանակների դեպքում, վորովհետև վողողվում է դաշտի վոչ ամբողջ մակերևույթը, ինչպես վերն ասվեց արդեն: Ակոսային յեղանակը թույլ է տալիս ավելի քիչ ջրման նորմա տալ (այսինքն՝ ջրելու համար ջրի ավելի քիչ քանակություն), վորովհետև այդ յեղանակով ջրելու դեպքում ջրումից հետո հողից ավելի քիչ ջուր է գոլորշիանում, քան ջրման մյուս յեղանակները գործադրելուց, ինչպես հետո կտեսնենք:

28924
0101

ձեռք վողողում—

Ամեն մի կոլտնտեսական պետք է միտք պահի ջրման ակոսային յեղանակի հետևյալ գլխավոր դրական կողմերը:

1) Հիշե՛ տկոսային ջրումն ավելոյջ ջրման սարածությանը համաչափ խոնավացում է սալիս, վառով բարձրանում է բերքի քանակն ու վառակը:

2) Ակոսային ջրուժը պահանջում է ավելի պակաս ջրային նորմաներ (ջրման ջրի քանակություն), քան ջրման մյուս յեղանակները. իսկ վոռոգման ջուրը ցնցեսելն անհրաժեշտ է բամբակի նոր սարածություններ ջրելու համար:

3) Ակոսային ջրուժը թույլ է տալիս հեջրման մեծակման համար ոգտել կուլտիվացոններից (տրեյսորային յեժ. ձիու), այսինքն՝ կիւռուել մեկնայացված մեծակում, այդպիսով կուլտեսականերին ազատելով ձեռքի ծանր աշխատանքից:

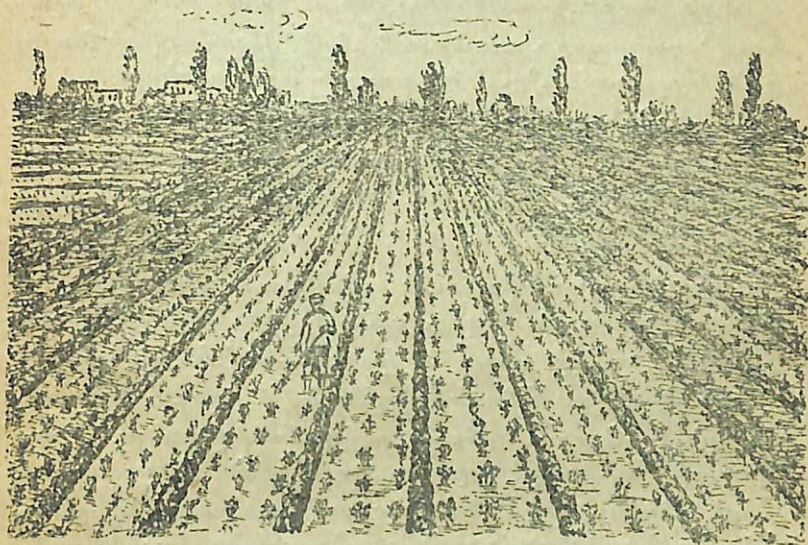
4) Ակոսային ջրման դեպքում ջուրն ավելի լավ է պահպանվում, վառովհետեւ հողից ջրման ակոսների մակերեսովքով քիչ խոնավություն է շողիանում ողի մեջ:

5) Բույսերի արմատների համար անհրաժեշտ ողն ազատ, անընդհատ մուսք ունի հողի մեջ:

2. ՋՐՈՒՄՆ ՄԱՐԳԵՐՈՎ.

Մարգերով ջրելու դեպքում դաշտը պատնեշիկներով (թմբերով) բաժանում են մի քանի (2—5) մետր լայնությամբ տարածությունների (զծ. 2-րդ): Ջուրը հոծ շերտով բաշխվում է տարածությունների ամբողջ շերտի վրա և աստիճանաբար ցած (դեպի տարածության ծայրը) հոսելով՝ ծծվում է հողի մեջ:

Հողի ամբողջ հաստության խոնավացումը տեղի յե ունենում գլխավորապես ջրի վերից վար ծծվելով: Ջուրը վորջան հավասարաչափ է տարածվում հողի տարածության վրա, այնքան համաչափորեն է խոնավանում հողը: Ամբողջ տարածության վրա ջուրը հավասար չափով բաշխելը շատ դժվար է, վորովհետեւ դաշտի մակերևույթը յերբեք հարթ չի լինում. ցածրադիր տեղերը միշտ ավելի շատ ջուր է գնում, իսկ բարձրադիր տեղերը մնում են անջուր: Ուստի մարգերով ջրման յեղանակը միշտ ավելի պակաս

Գծադիր 2.

համաչափ խոնավություն է տալիս, քան ջրման ակոսային յեղանակը: Դա մեծ պակասություն է:

Ըստ սովորության ջրողները մարգերով ջրումը գործադրում են նաև շարքացանի դեպքում, վոր սըխալ է: Մարգերով կարելի յե ջրել միմիայն այնպի-

սի կուլտուրաներ (բույսեր), վորոնք ցանվում են նեղ շարքերով, ուստի և ջրումից հետո միջշարքային մշակման չեն յենթարկվում:

Այդպիսի կուլտուրաներ են հանդիսանում խոտաբույսերը և հացահատիկները (առվույտը և ցորենը): Մնացած բոլոր դեպքերում անպայման պետք է ջրել ակոսներով:

Մարգերով ջրումն ակոսներով ջրման համեմատությամբ ուրիշ պահասություններ ել ունի:

1) Մարգերով ջրման դեպքում ավելի շատ վոռոգման ջուր է պահանջվում, վորովհետև վորոգվում է հողի ամբողջ մակերևույթը և շատ ջուր է փչանում՝ ցածրադիր տեղերում ներծծվելով ավելի խորը, քան այդ պահանջում են բույսի արմատները:

2) Ջրի գոլորշիացումը տեղի յե ունենում հողի ամբողջ մակերևույթից, ուստի և շատ ավելի շատ, քան ակոսային յեղանակի դեպքում: Ուժգին գոլորշիացման ոգնում է նաև հողի մակերևույթի խտացումը, իսկ գոլորշիացումն ավելի արագ է տեղի ունենում խտացած հողից, քան փխրուն: Հողի չորացումն ել ավելի արագ է կատարվում և ավելի մեծ խորությունից: Ամառն արդեն 2—4 որում, իսկ աշնանը՝ 4—8 որում հողն այնքան է չորանում, վոր կարելի յե մշակել արդեն, այսինքն՝ փխրունացնել հողի վերին շերտը և այդպիսով պահասեցնել գոլորշիացումը: Փխրունացման (կուլտիվացիայի) ամեն մի ուշացում կապված է հողի հետագա արագ չորացման հետ. ամառվա տապ արևի և չոր քամիների ներգործությամբ հողի վերին շերտն արդեն մի քանի որում միանգամայն չորանում է և սկսում ճաքճքել՝ բանալով խոր ճեղքեր, վորոնց միջով ջուրն արագ գոլորշիանում է հողի միջից:

3) Հողի մակերևույթի ժամանակին (ջրումից 2—4 որ հետո) փխրունացնելը պահասեցնում է գոլորշիացումը, ոգնում է խոնավությունը հողի մեջ մնալուն: Բայց ամբողջ ցավը նրանում է, վոր մարգերով ջրման դեպքում պետք է փխրունացնել դաշտի ամբողջ մակերևույթը, իսկ ամբողջ տարածության վրա տրակտորային կուլտիվացիա կիրառել չի կարելի: Շատ ժամանակ և աշխատանք է գնում բույսերի շարքերում հողի շերտը ձեռքով մշակելու վրա:

Ուրեմն այդպես, պե՛տք է հի՛շել, վոր սարգերով ջրումն ավելի քիչ ձեռնու յե, քան ակոսներով ջրումը՝ յե՛վ սարգերով ջրումից կարելի յե ոգսվել միայն վերը նշած բացառիկ դեպքերում (առվույթի, ցորենի ցանքերի վերաբերմամբ):

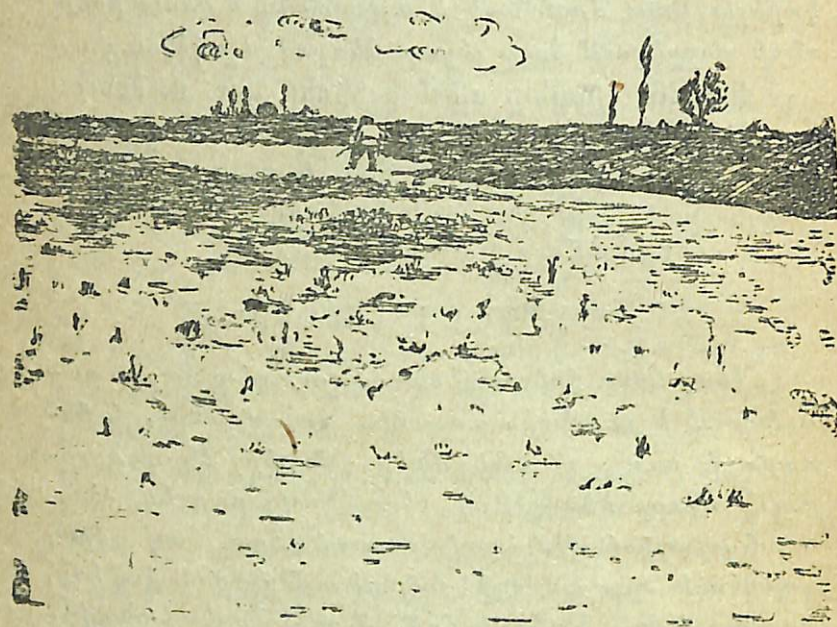
3. ԶՐՈՒՄՆ ԼՃԱՅՄԱՄԲ

Լճացմամբ ջրելու դեպքում վոռոգվող դաշտը բաժանվում է առանձին-առանձին հողամասերի, և հողամասի շուրջը պատնեշիկներ (թմբեր) են կառուցվում: Զուրը մեծ շիթով (հոսանքով) բաց են թողնում այդպիսի թմբերով պատած հողամասի վրա, վորպեսզի նրա ամբողջ մակերևույթը ջրով ծածկվի, վորպեսզի նա հեղեղվի (գծ. 3-րդ): Հողի խոնավացումը դեպի խորքը տեղի յե ունենում վերից վար:

Լճացմամբ ջրումը պահանջվում է շատ մեծ ջրման նորմաներ, այսինքն՝ ջրի շատ մեծ քանակ, յերբեմն յերկու և յերեք անգամ ավելի, քան մարգերով և ակոսներով ջրման դեպքում: Լճացմամբ ջրումն ունի մարգերով ջրման բոլոր պահասությունները, այսինքն՝ ջրման տարածության անհամաչափ խոնավացումը, ամբողջ տարածության վրա մեքե-

նայացված, տրակտորային մշակման անկարելիութիւնը, ջրի մեծ կորուստները գոլորշիացմամբ և ավելի խորը ծծվելով, քան թե պետք է բույսերի արմատներին:

Բայց այդ յեղանակից այնուամենայնիվ ստիպված ենք լինում ոգտվել, յերբ անհրաժեշտ է աղիացած հողերը լվանալ:

Գծադիր 3.

Ջրման աղտոսային յեղանակը պահանջում է ամենափոքր ջրման նորմաներ (վոռոգման ջրի քանակութիւն), լճացմամբ ջրումը պահանջում է ամենամեծ ջրման նորմաներ, մարգերով ջրումը միջին տեղն է բռնում:

Տրվող վոռոգման ջրի միւնույն քանակի դեպքում ջրման յեղանակն ինչպես է ազդում բերքի

քանակի վրա: Փորձերը ցույց են տալիս, վոր վոռոգման ջրի միւնույն քանակը տալուց ջրման աղտոսային յեղանակը մոտ մեկուկես անգամ ավելի յե բերք տալիս, քան լճացմամբ ջրումը:

Բացի այդ, քանի վոր լճացմամբ ջրելու համար պահանջվում է թմբեր կառուցել, վորոնք կազմում են ուղղանկյունիներ, ուր լճացնում են ջուրը, ուստի տարածութեան անոգուտ կորուստ է առաջանում:

4. ԲԱՄԲԱԿԵՆԻՆ ԻՆՉՊԵՍ ՋՐԵԼ ԱԿՈՍՆԵՐՈՎ

Ուրեմն ջրման աղտոսային յեղանակը հանդիսանում է ամենածեռնոտուն ու ամենատնտեսողը, և դա պետք է կիրառել ամեն տեղ, ուր վոր հնարավոր է. իսկ այդ յեղանակը հնարավոր է կիրառել ամեն տեղ, բացի աղիացած և ավազոտ հողերից: Ուստի յուրաքանչյուր կոլտնտեսական պետք է լավ իմանա, թե ինչպես է կատարվում աղտոսային ջրումը:

Մենք արդեն ասել ենք, վոր աղտոսային ջրման դեպքում ամեն մի ջրման աղտի մեջ բաց են թողնում փոքրաքանակ ջուր: Ջրի այն քանակը, վոր բաց են թողնում աղտի մեջ, մենք կանվանենք աղտի ջրի ծախս: Վորպեսզի ջուրը հավասարաչափ բաշխենք ջրման տարածութեան վրա, հարկավոր է յուրաքանչյուր աղտի մեջ բաց թողնել ջրի միատեսակ քանակութիւն, այսինքն՝ ջրի միատեսակ ծախս:

Վորքան շատ է աղտի ջրի ծախսը, այնքան յերկար պետք է լինի ջրման աղտը, վորովհետեւ մեծ ծախսն արագ կանցնի ջրման աղտով և կարճ աղտներ յեղած դեպքում ջուրը հողի մեջ ծծվելու ժամանակ չի ունենա:

Ուրեմն վերջան ջուր պետք է բաց թողնել ակոսը,
և ինչ յերկարությամբ պետք է շինել ջրման ակոսը:
Փորձերը ցույց են տալիս, վոր պետք չէ ամեն
տեղ ակոսները միևնույն յերկարությամբ շինել և
և պետք չէ ամեն տեղ ամեն մեկ ակոսի մեջ ջրի
միատեսակ ծախս բաց թողնել: Ակոսի ջրի ծախսը և
ակոսների յերկարությունը կախված է ջրվող հողա-
մասի թեքությունից ու հողից:

Ինչ բան է թեքությունը:

Ջրման ժամանակ ընդունված է թեքություն-
ները համարել ուժեղ, միջակ և թույլ: Յեթե հողա-
մասը գտնվում է մեծ անկում ունեցող զառիվայր
տեղ, այդ դեպքում ասում են, թե հողամասն ուժեղ
թեքություն ունի: Ավելի ճիշտ կարելի չէ այսպես
ասել. յեթե հարյուր մետր յերկարություն ունեցող
հողամասն ունի մեկ մետրից ավելի անկում, այն
ժամանակ թեքությունն ուժեղ է:

Յեթե հողամասը գտնվում է փոքր անկում ունե-
ցող գրեթե հարթ վայրում, այն ժամանակ ասում են,
թե հողամասը թույլ թեքություն ունի: Ավելի ճիշտ
կարելի չէ այսպես ասել. յեթե հարյուր մետր յեր-
կարությամբ հողամասն ունի 10—20 սանտիմետրից
պակաս անկում, ապա թեքությունը թույլ է:

Խիստ և թույլ թեքությունների մեջտեղը միջակ
թեքություններն են. յեթե 100 մետր յերկարու-
թյամբ հողամասն ունի մեկ մետրից պակաս և 20
սանտիմետրից ավելի անկում, ապա թեքությունը
միջակ է:

Յերբ ինքը կոլտնտեսականը չի կարողանում վո-
րոշել, թե ինչ թեքություն ունի հողամասը, պետք է
գիմի ՄՏԿ-ին և շրջապատնաթյանը՝ բացատրություն
ստանալու համար:

Ակոսի ջրի ծախսերը և ակոսի յերկարությունը
կախված են վոչ միայն թեքություններից, այլև
հողամասի հողից: Հողերն ել կարելի չէ յերեք խմբի
բաժանել.

ծանր կախիստն, վորոնք դանդաղ են ծծում
ջուրը.

միջակ, վորոնք ավելի արագ են ծծում ջուրը.
թեթև, ավագոտ, վորոնք ջուրն արագորեն անց
են կացնում իրենց միջով:

Յեթե ինքը կոլտնտեսականը չի կարողանում
վորոշել, թե հողամասի հողն ինչպիսի չէ, պետք է
գիմի ՄՏԿ-ի գյուղատնտեսին, բացատրություն ստա-
նալու համար:

Ճանաչելով հողամասի թեքությունն ու հողը,
արդեն հեշտ է վորոշել ակոսի ջրի ծախսը և ջրման
ակոսների յերկարությունը:

Յեթե հողամասը միջակ թեքություն և ծանր
հող ունի, այն ժամանակ հարկավոր է մի բաշ ջուր,
վորը՝ ինչպես արդեն գիտենք՝ բաց են թողնում ջրման
առվի մեջ, հավասարապես բաշխում 20—25 ակոսի
վրա, և ակոսներն ունենում են 150—200 մետր
յերկարություն:

Յեթե հողամասն ունի միջակ թեքություն և
միջակ հող, պետք է ջրման առվից մի բաշ ջուր հա-
վասարապես բաշխել 30—35 ակոսների վրա, վորոնք
պետք է ունենան 100—150 մետր յերկարություն:

Յեթե թեքությունը միջակ է և հողը թեթև,
պետք է միաժամանակ վորոգվող ակոսների թիվն
ել ավելացնել, իսկ ակոսների յերկարությունը պա-
կասեցնելով՝ հասցնել 80—100 մետրի: Խիստ թեքու-

Թյուն ունեցող հողամասերն ակոսներով ջրելը դժվար
է, փորովհետեւ ամեն մի ակոսի մեջ պետք է բաց
թողնել շատ փոքր ծախս (ջրի քանակ): Յեթե խիստ
թեքություն ունեցող ակոսի մեջ բաց թողնենք մեծ
ծախսեր, այն ժամանակ ջուրն արագութեամբ կդնա
ակոսը և հողի մեջ ծծվելու ժամանակ չի ունենա:

Ուստի ջրման ակոսները պետք է թեք կերպով
ուղղել դեպի վայրի թեքությունը (անկումը) կամ
ինչպես ասում են՝ շեղ (թեք) ակոսներ շինել:

Ջրման ակոսները պետք է շինել բամբակը ցա-
նելու հետ միաժամանակ, փորովհետեւ մեզ մոտ, շրջան-
ների մեծ մասում ջրում են ցանելուց հետո: Այդ
նպատակով մեզ մոտ ՄՏԿ-ներն ակոսիչներով սերմնա-
ցան մեքենաներ են շինել, փորոնք ցանելու հետ միա-
ժամանակ ակոսներ են պատրաստում: Հետագայում,
ամեն անգամ յուրաքանչյուր ջրումից առաջ, անհրա-
ժեշտ է կուլտիվատորով բաց անել ակոսները: Կուլ-
տիվատորով բացած այդ ակոսների խորությունը
պետք է լինի 15 սանտիմետրի սահմաններում:

Այն շրջաններում, ուր ընդունված է ցանքային
ջրումը կատարել նախքան ցանելը, այսպես կոչված՝
«արաթ» անել, ցանքը կարելի չէ կատարել սովորա-
կան սերմնացաններով, առանց ակոսիչների: Հետագա-
յում, բամբակենու աճման ժամանակ ջրելիս, հարկավոր
է նույնպես ամեն մի ջրումից առաջ կուլտիվատորով
ակոս բաց անել:

Այնտեղ, ուր բամբակենու ցանքը մարգերով է կա-
տարված, անհրաժեշտ է ամառը ջրելիս անցնել ակո-
սային ջրումների, դաշտի մշակման ժամանակ աշխա-
տելով փոխադրել մարգերը՝ փոխարինել այդպիսիները
միջարքային տարածությունում՝ ակոսներով:

Ջրման այդպիսի յեղանակի, այսինքն՝ վայրի
թեքութեամբ ընկած մանր ակոսների ջրման դեպքում
փոռոգման ջրի մասնակի հեռացվելիք քանակն ան-
խուսափելի չէ: Այդ հեռացվելիք ջրերը պետք է հա-
վաքել՝ ինչպես վերը նշեցինք՝ հետևյալ ջրման առվի
մեջ՝ ցածրադիր դաշտը փոռոգելու համար:

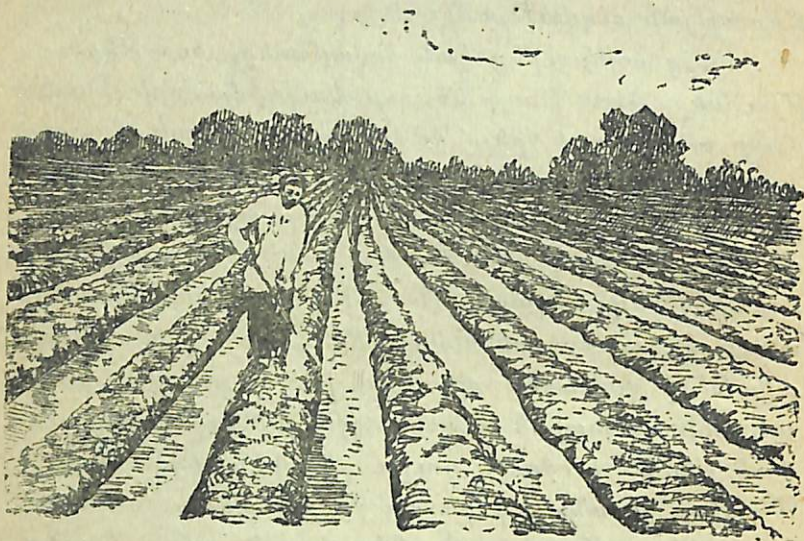
Ինչպես մեր ասածից հասկանալի չէ, բոլոր դեպ-
քերում ակոսներով ջրումը կատարվում է դաշտի
թեքութեան ուղղութեամբ:

Բաց ամենուրեք կան հողամասեր, ուր թեքու-
թյունները շատ թույլ են, ուր կուլտիվատորի շինած
մանր ակոսներով ջրելը դժվար է, փորովհետեւ ջրելու
ժամանակ ջուրն ուռչում է ակոսում, անցնում ակոսի
յեզրերով և փողողում է ամբողջ դաշտը, այսինքն, ստաց-
վում է լճացմամբ ջրումն: Դա սնթուլատների չէ:
Ուստի թույլ թեքություն ունեցող հողամասերում
պետք է ուրիշ ակոսներ շինել, այսինքն՝ մանր
ակոսների փոխարեն պետք է շինել խոբ յեղ
բուք ակոսներ, այնպիսի ակոսներ, փորոնք դաշտի ծայրում
փակ լինեն և ջուրը դուրս չթողնեն (գծ. 4-րդ):
Այդպիսի յեղանակով դաշտը ջրելիս պետք է ակոս-
ները մինչև վերջը ջրով լցնել, և հենց փոր նրանք
կլցվեն, ջրումն ընդհատել: Բուք և խոբ ակոսները
պետք է շինել բուկլիցով կամ լիստերով: Դրանց խո-
րությունը պետք է սկզբում հասցնել 18—22 սան-
տիմետրի. ակոսի լայնությունը (վրայով) պետք է
լինի մինչև 30 սանտիմետր՝ դեպի ցածն աստիճա-
նաբար նեղանալով:

Հետևյալ հերթական ջրումից առաջ պետք է
կուլտիվատորով վերականգնել ջրման ակոսները:
Հաշվի առնելով, փոր յերրորդ ջրումից հետո բամբա-

կենին աշխարհի զարգացման և հասնում, յերբ փակվում են նրա շարքերը և անկարելի յե լինում ակոսները վերականգնել, անհրաժեշտ և յերրորդ ջրումից առաջ ակոսների վերականգնումը կատարել խնամքով և մեծ խորությամբ:

Վերջին ջրումների ժամանակ բամբակենու շարքերը փակվելուց հետո ակոսների խորությունը կալա-

Գծապիւր 4

կառի: Այդպիսի ակոսների յերկարությունը պետք է լինի՝ հողին նայած՝ հետևյալը. ծանր, կապխառն հողում, վոր ջուրը դանդաղ է ձծում, 80—120 մետր. միջակ հողում, վոր ջուրն ավելի արագ է ձծում, — 60—80 մետր. խակ թեթև, ավազախառն հողում, վորն իր միջով ջուրն արագ կերպով անց է կանցում, ակոսի յերկարությունը պետք է լինի 30—40 մետր: Խոր, բուխ ակոսներով ջրման ժամանակ մի բաշ ջրով միանգամից կարելի յե ջրել 20—25

ակոս՝ ջուրը համաչափ բաշխելով ակոսների վրա: Ջրման այդ յեղանակով մի բաշ ջրով մեկ հեկտար բամբակը կարելի յե ջրել 8 ժամում: Ջրումն առանց հեռացվելիք ջրի կկատարվի՝ տարբերվելով թեքության վրա մանր ակոսներով ջրումից:

Խոր, բուխ ակոսներով կարելի յե ջրել նաև միջակ և նույնիսկ ավելի խիստ թեքություն ունեցող հողամասեր, բայց այն պարտադիր պայմանով, վոր բամբակը ցանված լինի վոշ դաշտի թեքության յերկայնքով, այլ նրա լայնքով: Այն ժամանակ բամբակի շարքերի ուղղությամբ շատ թույլ թեքություն կստացվի և կարելի կլինի դաշտը ջրել բուխ, խոր ակոսներով:

Ինչպես և դաշտի թեքությամբ մանր ակոսներով ջրումը, խոր, բուխ ակոսներով ջրումն էլ և հանդիսանում ջրման այն յեղանակը, վորը նպաստում է թե բերքատվության բարձրացման և թե ջրման ջրի տնտեսման: Ամեն սեղ, ուր հնարավոր է դա, պետք է ոգտվել ջրման այդ յեղանակից:

Պետք է հիշել, վոր ջրման ակոսային յեղանակի դեպքում հնարավորություն կա բամբակենու ջրումների ավելի մեծ քանակ տալու, քան ջրման մյուս յեղանակների դեպքում, վորովհետև այդ յեղանակով ամեն անգամ ջրելուց ավելի պակաս ջուր է հարկավոր, քան ուրիշ յեղանակով ջրելուց: Իսկ ամեն անգամ փոքր ջրով, բայց հաճախակի ջրելը, ինչպես այդ ապացուցել են մեր ստախսնովականները, վճռական նշանակութուն ունի բերքի բարձրացման գործում:

Ակոսներով ջրման դեպքում բերեալերը պետք է վոշ միայն ջուրը բաժանի ջրողների մեջ, ինչպես

ասվից, այլև նա պետք է սահմանի յուրաքանչյուր տարածութեան վրա միաժամանակ ջրվելիք ակոսների թիվը:

Ջրողը պետք է ջուրը հավասարաչափ բաժանի ջրման առվից այն բոլոր ակոսների վրա, վորը ցույց կտա բրիգադիւրը, և պետք է հետևի ակոսներում ջրի կանոնավոր ընթացքին:

Այս ցուցումները պահպանելով՝ կարելի յե կատարել կանոնավոր ակոսային ջրում, վորը բավականաչափ և համաչափ խոնավացում կտա հողին:

Այս բոլոր ցուցումները միաժամանակ կիրառելի յեն թե կոլանտեսությունների և թե խորհանտեսությունների համար:

Ջրողների անհատութեան ղեպքում ՄՏԿ-ների գյուղատնտեսները պարտավոր են սկզբում անձամբ ղեկավարել ջրումները, իսկ հետագայում մշտական բացատրությունների միջոցով լուծել բոլոր ծագող դժվարությունները:

Ակոսներով ջրումը, ինչպես նաև ջրման մյուս յեղանակներով ջրումը, պետք է կատարել որոշակի, անընդհատ: Բամբակը գիշերը ջրելով՝ կոլանտեսականներն ոգտագործում են ջրանցքով զուր հոսող ջուրը: Բամբակը գիշերը ջրելուց պետք է նույնպես աշաւուրջ հսկել, ինչպես և ցերեկը: Հաշված է, վոր այն տարածությունը, վորը կարելի յե ջրել գիշերը, բամբակի ցանքն ավելացնում է 15—20 տոկոսով: Իսկ դա նշանակում է, վոր գիշերային ջրումը պետութեանը տալիս է հավելյալ բամբակ, իսկ աշխատավորներին, գյուղացուն ու բանվորին՝ կտորեղեն:

Կանոնավոր ակոսային ջրումը բամբակին բավականաչափ ջուր է տալիս և ջրի կորուստն այդ դեպ-

քում նվազագույն կլինի. ավելորդ ջրի վատնում չպիտի լինի, վորովհետև տրվում է բույսերին անհրաժեշտ ջրի այն քանակը (ջրման նորմաները), վոր փորձնական ճանապարհով սահմանված է տվյալ ջրջանի համար:

Ջրի ավելորդ վատնումն ինչո՞ւ յե վնասակար:

Ջրի ավելորդ քանակը վատացնում է հողի վորակը, բերքը տարեց-տարի պակասում է:

Ջրի ավելորդ առատութեանից կարող են ճահիճներ գոյանալ և հողն անպետք կգառնա ցանելու համար, բացի այդ, ճահիճը նպաստում է մալարիայի տարածվելուն:

Ջրի հավելուրդից հողերը կարող են աղիանալ: Ավելորդ ջուրը հողի խորքն անցնելով՝ միանում է ստորերկրյա աղի ջրին. աղի ջուրը վեր է բարձրանում և գոլորշիանալով՝ հողի մեջ թողնում փնսսակար աղեր: Աղիացած հողերն արդեն պիտանի չեն ցանելու համար:

Կոլանտեսականները՝ բրիգադիւրն ու ջրողը պետք է հիշեն, վոր այդ բոլոր աղետները հանդիսանում են վոռոգման ջրի անկանոն ոգտագործման հետևանք, անկանոն վոռոգման հետևանք:

Այն բոլորի, ինչի մասին մինչև այժմ խոսել ենք,—սարքին վոռոգիչ ցանցը (ջրանցքները), պլանով ջրոգտագործումը, կանոնավոր կազմակերպված ակոսային ջրումը, —այդ բոլորի հիմնական նպատակն է վոռոգման ջրի խնայողաբար (տնտեսաբար) ոգտագործումը և մեծ բերք ստանալը: Քանի վոր մենք վոռոգման ջուր քիչ ունենք, ուստի անհրաժեշտ է փոչ միայն տնտեսաբար ոգտվել ջրից, այլև այդ ջուրը (խոնավությունը) պահել հողի մեջ:

Հայտնի է, վոր ամառվա այրող արևի և չոր

քամիների ներգործութեան առկ խոնավութեանն ինչ-
պես եւ արագ գոլորշիանում հողի միջից: Մենք գիտենք
վոր ժամանակին կատարվող մակերևութային փխրու-
նացումը խիստ դանդաղեցնում եւ գոլորշիացումը,
այսինքն՝ խոնավութեան կորուստը: Զրուաները եւ ջրու-
մից հետո կատարվող մշակումը—փխրունացումը
սերտորեն կապված են իրար հետ:

Կոլսնեստականները հետեվելով ջրի ոգսագործման
պլանին՝ նույնպես խիստ կերպով պետք եւ պահպա-
նեն ջրելուց հետո կատարվող մշակման ժամկետները:

Կոլսնեստակա՛ն: Կատարելով այստեղ տրված բոլոր
ցուցումները՝ դու բարձր բերք կստանաս, վոռոգման
արժեքավոր ռես ջուր կիւնայես. իսկ խնայված ջուրը
հնարավորութիւն կսա ջրելու նոր հարյուրավոր ու
հազարավոր հեկտար բամբակ, վոր անհրաժեշտ եւ
սոցիալիստական շինարարութեան յերկրին:

Միայն խորհրդային իշխանութեան թշնամին եւ
շուշխորեն վարվում վոռոգման ջրի հետ:

Խմբ՝ Ինժ. Ա. Սարգսյան

Թարգմ.՝ Ա. Աթայան

Տեխ. խմբ. եւ սրբագրիչ՝ Խ. Այվազյան

Դրավիտի լիազոր № 1186, հրատ. 435 պատ. 346, տիւրամ 3000

Հանձնված եւ արտադրութեան 19 մայիսի 1937 թ.

Ստորագրված եւ տպագրելու 10 հունիսի 1937 թ.

Դիւղհրատի տպարան, Յերեւան, Նալբանդյան 11

<< Ազգային գրադարան

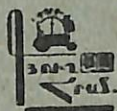

NL0282099

298

15275

Դ Ի Ե Բ 30 Կ.

НАРКОМЗЕМ АРМЯНСК. СССР

Правильное орошение
копковным полям